

The Merciful one should have – ליכתוב רחמנא תתנה ואכלה ומכור written: 'Give it to him and he shall eat it, and sell it'

Overview

The גר אשר בשעריך תתנה of פסוק cites a מחלוקת how to interpret the מכור לנכרי (נבילה) (concerning a גר and a נכרי; one is permitted to sell it or gift it to either. However ר"י maintains that one may only gift it to a גר and sell it to a נכרי, not the reverse. ר"מ insists, then the תורה should have written מכור לנכרי instead of מכור ומכור which indicates a separation. It is apparent that if it would have been written מכור then we would apply תתנה ומכור to both a גר and a נכרי. Our תוספות discusses various differences where there are indeterminate terms.

משמע דאי הוי כתב הכי לא הוה דרשינן אלא כרבי מאיר¹ –

It seems that if it were written in this manner; we would have interpreted this פסוק only as ר"מ interpreted it; that אחד לגר ואחד לנכרי בין בנתינה ובין במכירה.

וכן באיזהו נשך (בבא מציעא סא, א) גבי נשך ותרבית² –

And similarly in נשך ותרבית; we apply פרק איזהו נשך, concerning the terms נשך ותרבית; we apply נשך ותרבית to both כסף and אוכל. Here too we would apply תתנה ומכור both to the גר and the נכרי.

anticipates a difficulty with this presumption that the middle phrase can be applied totally to both the preceding and the following subjects:

והא דאמרינן בקדושין³ (דף לב, ב) ורבנן אי סלקא דעתך כרבי יוסי הגלילי –

And that which the גמרא states in קדושין; מסכת קדושין; 'and the רבנן argue, if it would enter your mind to interpret the verse as ר"ה"ג, then -

ליכתוב רחמנא מפני שיבה תקום והדרת פני זקן⁴ –

The verse should be written 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן' (stand up on account of a שיבה and respect him, stand up and respect

¹ The פסוק would have then be read both as תתנה ואכלה ומכור and as מכור לנכרי וגו' תתנה ואכלה ומכור.

² רבינא says that the פסוק (ויקרא [בהר] כה, לו) which states 'את כסף לא תתן לו בנשך ובתרבית לא תתן לו בנשך' should be read both as מכור לנכרי and as מכור לגר. The relevance is that both by מכור לנכרי and by מכור לגר one transgresses two לאוין (that of נשך and תרבית) if interest is paid.

³ The פסוק (ויקרא [קדושין] יט, לב) which states 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן' how to interpret the פסוק. According to ר"ה"ג the term זקן in the פסוק refers to a זקן while the רבנן maintain that it means an actual זקן (not a זקן).

⁴ The רבנן argue that if the פסוק is referring to two different people a זקן and a זקן it should repeat the commands of זקן and זקן for each of them.

the presence of a זקן); indicating that the phrase תקום והדרת (when it is written only once) cannot refer to both שיבה and זקן. This seems to contradict both the גמרא here (where תתנה ומכור refer to both נכרי וגר) and the גמרא in קדושין (where נשך ותרבית refer to both כסף ואוכל).⁵

- שיבה וזקן (one time) cannot refer to both תקום והדרת the reason responds ; תוספות

היינו משום דלשון והדרת לא שייך אמפני ולשון פני לא שייך אתקום –

That it because the expression 'והדרת' (and you shall respect) is not applicable to the word מפני⁶, and similarly the expression פני is not applicable to the word תקום⁷. The grammar does not allow us to apply both לשונות to both subjects. Therefore the only way the terms תקום והדרת can refer both to שיבה מפני and פני זקן is if they are written twice.⁸

תוספות responds to an anticipated difficulty

והנך קראי דאין להן הכרעה שאת⁹ ארור¹⁰ מחר¹¹ משוקדים¹² וקם¹³ (יומא דף נב,א) –

And concerning the five פסוקים which are indeterminate, including שאת **קראי דאין להן הכרעה שאת⁹ ארור¹⁰ מחר¹¹ משוקדים¹² וקם¹³**, where we are not sure whether to read these words with the preceding or following words; seemingly they should apply both to the previous term and the following term as we say here and by ריבית.¹⁴

תוספות responds:

אין ענינם לכאן דהתם מצי קאי אדלעיל או אלתחת –

⁵ The lesson from תקום והדרת should be that when there is a dual phrase (such as תתנה ומכור or נשך ותרבית) sandwiched between two subjects (such as כסף ואוכל or גר ונכרי) that the first phrase (נשך or תתנה) refer to the former (גר or כסף) and the second (תרבית or מכור) to the latter (אוכל or נכרי) as it is by תקום והדרת See 'Thinking it over'.

⁶ It is grammatically incorrect to say והדרת (תקום) מפני שיבה. The word והדרת is used in conjunction with the word מפני; not פני.

⁷ It is grammatically incorrect to say תקום פני שיבה; rather one says תקום מפני שיבה (or מפני שיבה תקום).

⁸ Even though the פסוק will still be grammatically incorrect, nevertheless if the תורה would write both תקום והדרת twice there would be no choice but to apply each one for שיבה and זקן.

⁹ where שאת means הלא אם תיטיב שאת; it can be read שאת where שאת ואם לא תיטיב וגו' reads בראשית ד' ז forgiveness, or it can be read שאת ואם לא תיטיב שאת.

¹⁰ referring to the שור ארור; it can be read ארור שור. כי באפם וגו' עקרו שור. ארור אפם וגו' reads בראשית (ויחי) מט, ז-ז (שמעון ולוי ארור) cursing the wrath of אפם (כנען) or ארור (a descendant of ארור) who is שור.

¹¹ the fight should be tomorrow. Or the fight should be today and מחר אנכי נצב (there is no need for my prayers today). וצא הלחם בעמלק מחר (כנען) reads שמות (בשלח) יז, ט

¹² ובמנורה ארבעה גביעים; it can be read ארבעה גביעים משקדים כפתריה ופרחיה reads שמות (תרומה) כה, לד (only the משקדים were adorned with almond like figures) or משקדים (adorned with almond like figures) that only the משקדים were adorned with almond like figures.

¹³ הנך שכב עם; ויאמר ה' אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה וגו' reads דברים (וילך) לא, טז (the simple interpretation). וקם העם הזה וזנה (alluding to אבתיך וקם)

¹⁴ See (and תוספות הרשב"א) תוספות הרא"ש.

That situation there does not apply here; for there the indeterminate word can refer to either what is previous or to what follows -

אבל הכא תרוייהו לא מצי קיימי אגר לחודיה או אנכרי לחודיה –

However here both terms (מכור and תתננה) cannot refer only to a גר (for then the word נכרי would be extraneous) or only to a נכרי (for then גר would be extra); it must refer to both a גר and a נכרי¹⁵. The question is only whether they both refer to a גר or that תתננה refers to a גר and מכור refers to a נכרי.

תוספות continues:

ובפרק ב' דזבחים¹⁶ (דף כד, א) פליגי תנאי גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן¹⁷ –

And in the second פרק of מסכת זבחים there is a dispute among תנאים concerning the פסוק (and the כהן shall take from the blood of the חטאת with his finger and place, etc.) -

איכא דמוקי אצבעו אלקיחה ולא אנתינה משום דפשטיה דקרא קאי אלקיחה דלפניו – Some¹⁸ refer the word אצבעו to the taking of the blood and not referring to the placing of the blood on the מזבח; because according to the simple meaning of the verse, the word באצבעו is referring to the word ולקח which precedes it -

ואיכא דמוקי לה אנתינה דלאחריו ולא אלקיחה –

And there are those who refer the word באצבעו to the word ונתן which follows it, and not to לקיחה which precedes it -

משום דמשכחת בדוכתא אחרינא ולקחת¹⁹ מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך – Because we find in another place where it is written 'and you shall take from the blood of the ox and place it on the corners of the altar with your finger, where -

דקאי אצבע אנתינה –

The finger is referencing the נתינה; therefore it is logical that here too the word אצבע is referring to the נתינה -

ואיכא דמוקי לה אתרוייהו משום דמשמע ליה אלקיחה כפשטא דקרא –

While others refer the word אצבע to both the לקיחה and the נתינה; because it refers to the לקיחה as is indicated by the simple meaning of the verse -

¹⁵ The same is with נשך ותרבית (that it cannot refer to only one; כסף or אוכל), and with תקום והדרת (it cannot refer to either שיבה or זקן exclusively); one of the (preceding or following) words would be extra.

¹⁶ See תוספות ב"מ סא, ד"ה קרי that the question is why do we not include the word באצבעו among the (five) פסוקים דאין להם הכרע. See footnote 20.

¹⁷ ונתן על קרנות מזבח העולה וגו' concludes פסוק. ויקרא ד, כה.

¹⁸ The dispute there is whether the לקיחה (receiving the blood), or the נתינה (the sprinkling of the blood), or both the לקיחה and נתינה, must be performed with the right finger (depending what אצבעו is referencing).

¹⁹ שמות (תצוה) כט, יב.

ואנתינה נמי כדמוכח בקרא אחרינא:²⁰

And also refers to נתינה as is evident from the other, previously cited, פסוק.

Summary

The הכרע can refer to either the preceding or following word(s) exclusively. However by נשך ותרבית or תתננה ומכור (and תקום והזרת) it cannot refer to either of them exclusively.

Thinking it over

Why indeed do we say that תתננה ומכור (or נשך ותרבית) refers to both גר ונכרי (and כסף ואוכל); why should we not break it up that תתנה applies to גר and נכרי?²¹ It is not common that a single phrase should be read twice!²²

²⁰ See footnote # 16. תוספות answers there (as he does here) that by באצבעו the simple meaning refers it to ה' מקראות while on account of the קרא אחרינא it refers to ונתן (or both) therefore it is not similar to the תוספות.

²¹ See footnote # 5.

²² See (or תוספות הרא"ש) תוספות הרא"ש חולין קיד, ב ד"ה או (here footnote # 78).